

הלכות פסח תסד-תסה

שכא

שמו פירות עם מים ממחרים להחמיץ יש לחוש שמא כבר החמיצו מיד שהתחיל לאכלם לפיכך אין להם תקנה^א אלא לשורפם מיד^ב שנתן הקמת לתוכם שהרי אסור להשהותם.

כמה דברים אמורים בשאר כל מיני מבוילים חוץ מן החרדל שאם עבר ונתן קמה לתוך החרדל יש לו תקנה לאכלה מיד^ג ואין לחוש שמא כבר החמיץ הקמת מיד שהתחיל לאכול לפי שהחרדל הוא חד (יותר מפלפלין שעל ידי שהן חדין מן המזרחין את העיסה להחמיץ אבל החרדל הוא חד) יותר מדאי^ד ועל ידי כן אינו מניח את הקמת שבתוכו שימרה להחמיץ^ה:

ב וכבר נתבאר בסיומן תנ"ג^ו המנהג במדינות אלו שלא לאכול כלל חרדל בפסח^ז ממעט שנתבאר שם ואפילו אם קודם הפסח כתשו וטחנו ועירבו עם יין אף על פי כן אין אוכלין אותה בפסח^ח דכיון שהחרדל הוא עיקר והוא ניכר ונראה אין זה נקרא תערובת שמתירין אותו אפילו בתוך הפסח כמו שנתבאר שם^ט ועוד שלא הקילו אלא בהתערובת שנעשה מאילוי אבל המערב כרדי לאכול התערובת בפסח אין מתירין לו לאכלה^י:

תסה דין מורסן בפסח וכו' סעיפים:

א אין שורין מורסן במים [לתרנגולים]^א מתחלת עשה ששית ואילך^ב אפילו אם הוא עומד עליהם לראות שלא ישהה המורסן לפניהם כשיעור מיל ובל פחות מכשיעור אינו בא לידי חמיץ אף על פי כן אסור שהרי אסרו להניח עיסה בלא עסק בכתלה אפילו רגע אחד^ג כמו שנתבאר בס' תנ"ד^ד:

ב אבל מותר לחלוט את המורסן^ה ברותחין^ו ואח"כ^ז נתנן לפני התרנגולים ואף על פי ששוהה כמה ימים אין בכך כלום שהחלוט אינו בא לידי חמיץ כלל^ח אבל הגאונים אסרו כל חליטה^ט כמו שנתבאר בס' תנ"ד^י:

ג וכשהוא נותן לפניו שעורים או חמים ממש ואילך צריך לזהר שלא להשליכם במקום לח שיוכלו לבא לידי חמיץ^א.

אבל קודם שיש מותר ליתן לפניהם אפילו חמין גמור רק שצריך לזהר מתחלת ליל י"ד אחר הברקה ואילך לעמוד עליהם משעת אכילתם עד שיגמרו לאכול כמו שנתבאר בס' תל"ג^ב ומה שמשתייר מאכילתם לא יניחנו מוטל לפניהם אלא יניחנו במקום משומר עד זמן הביעור כמו שנתבאר שם.

סימן תסה

- א חסונה דף לט, ב. מור ושילע ס"א.
- ב כרלעיל ס' תמה ס"א, שפאי חל חוב כיעור מדברי סופרים.
- ג הגאונים. בעל העימוד ח"ב הל' מצה ומורו (קב"ב, ב).
- ד מור, מ"א וד"י ס"ק א.
- ה סעף ז.
- ה חסונה שם. מור.
- ו רש"י שם ד"ה חולשין, מור.
- ז כריתא שם.
- ח מור.
- ט סעף ז.
- י מדר"ל הל' מאכלית אמרות בפסח (ע' קלה). שו"ת תהר"י ווייל ס' קצנ. רמ"א ס"א.
- יא סעף כו.

ז פריח ס"י תסב ס"ב.

ח רב כהנא שם. מור ושילע. וכרלעיל ס' תמה ס"א, שנהגים כהמסובים שאין כיעורו אלא בשירפה (ראה ב"ה וד"י ס"ק ב).

ט חסונה שם כתי"ק. מור ושילע.

י פ"ה.

יא רש"י שם ד"ה מחלוקת. לבוש.

יב סעף ה.

יג דו"א.

יד מדר"ל הל' מאכלית אמרות בפסח (ריש ע' קלה), שאין לשותרו (בפסח). תרווח הדשן ס' קג בשם אחד מנהגים (שמותר להשהות). רמ"א. מ"א.

טו סעף ה (בשמן קמנית שנפל לתוך התבשיל).

טז דו"י ס"ק ג.

וטוב לזהר משלשים יום קודם הפסח ואילך¹ שלא להשליך לפניהם שעורים במקום לח² (אלא אם כן עומד עליהם בשעת אכילתם עד שיגמרו לאכול ומה שנשתיר לא ינהנו מוטל לפניהם) כי יש להושי' שמא כשיגיע זמן הבדיקה לא יעלה על דעתי שהמקום שהשליך שם שעורים היה לח ולא יבדוק שם ואף אם יבדוק שם ימצא שעורים שנשתירו מאכילתם ולא יעלה על דעתי לבערם כיון שכבר נתנגבו ואין המוצם ניכר.

וטוב לזהר שלא ליתן לפניהם מים לשתות בעוד שהשעורים מונחין לפניהם אלא יכבד מתחלה אותו מקום היטיב ואחר כך יתן שם מים¹⁰:

ד לא תשרה האשה את המורסן במים משש ואילך לשוף בו את בשרה כמרחץ אבל מותרת לשוף על בשרה מורסן יבש¹⁰ אפילו בעוד שמי הזיעה מופחין על בשרה לפי שזעת האדם אינו כמים להביא לדרי חיומין¹¹ אם אינו מויע מחמת חום המים אלא מחמת חום האור כמו שיתבאר בסימן תס"ו¹¹ ומכל מקום צריכה היא לזהר להקביר כל המורסן מעל כל בשרה קודם שתרחץ גופה במים בין בחמים בין בצוננן¹² ולפי שעכשיו אין הגנשים בקיאות בכך לפיכך אסור להם לשוף מורסן על בשרן אפילו הוא יבש¹³:

ה אם שפשו מורסן באוזה¹⁴ לח ממים¹⁵ אע"פ שהוא צונן בין בעודו צונן בין כשהופשט מעורו אסור לאכלו בפסח מפני שהמורסן נכנס בנקבים שיש בעורו¹⁶ וגם בבשר¹⁷ יש בקעים בכל צד ודרך הנקבים והבקעים נבלע מעם המורסן באוזה¹⁸.

ואע"פ שבשאר איסורים כגון בשר צונן שנפל לתוך חלב צונן אע"פ שיש בבשר בקעים הרבה נוהגין להתיר הבשר על ידי שטיפה והרחצה בהפסד מרובה או שעת הרחק כמ"ש ביו"ד סימן צ"א¹⁹ מכל מקום לענין חמץ בפסח שאוסר אפילו במשהו יש להחמיר ולאסור²⁰ באכילה.

אבל אם שפשו קודם הפסח אפילו בערב פסח אחר שעה ששית ואילך יש להתיר²¹ במקום הפסד מרובה או שעת הרחק אף לאכלו בתוך הפסח²² ובלבד שזוהר להדיתו ולשפשו במים יפה בתוך הפסח²³:

ז יש לזהר לכתחילה שלא יתבטלו העופות בפסח בקשין²⁴ דהיינו זנבות השבלים²⁵ כי שמא יש רגיר רגן חמץ בתוך השבלין ויתן מעם עופות בשעת התבטול²⁶.

יב מ"א מי תלג ס"ק י בשם נדוה"ל. וטעם ההיתר קודם ל' יום (שאין צריך בדיקה) נתבאר לעיל סי' תלג סכ"ד.

יג שול"ת נדוה"ל וי"ל שם. ח"י ס"ק ד.

יד ראה לעיל סי' תלג סכ"ז וק"ל שם ס"ק ז.

טו דרכי משה ס"ק א. בשם מהר"י בנרונא.

טז משה שם פ"ב. ב. מור.

יז הושי' שם ד"ה אבל שפד, לפירוש הרא"ש פ"ב סי' כא. מור.

יח סק"ף א. (שזעת האדם אינו מחמין) ופ"ו (שהמויע מובל המים מחמין).

יט רא"ש שם. מור.

כ רא"ש שם בשם רבנו יונה. מור וש"ע פ"ב.

כא דאבי"ה סי' תער בשם אביו רבנו יואל. רא"ש פ"ב סי' ב. מור וש"ע פ"ב.

כב ש"ע שם. וראה אליה וזמא ס"ק ב.

כג שבת קמ"א. חולין קמ"ב. ובדלעול סי' לב ס"א.

כד חולין קכ"א. אליה וזמא ס"ק ב ואלה רבה סי' ד.

ח"י ס"ק ג.

כח ראבי"ה שם. מור. מ"ז ס"ק ב.

כז סיפן זה כשע"ר לא הגיע לידנו. וראה רמ"א שם (שמתיר בצונן רק בהפסד מרובה). ש"ך שם סכ"ה (דהיינו דוקא בצלי או מבושל שנצננו). פ"ח שם ס"ק יח (שהחשש לדעת האוסרים אפילו בחי צונן). מנחת פתים הוספת. פסקי אר"ה ע' 108.

כז דרכי משה ס"ק ב. רמ"א ס"ג.

כח עולה שבת ס"ק ג. ח"י שם.

כט כדלעיל בתחלת המעקף. שרק מעם המורסן נבלע, שלכן אין אומרים בו הויר וניעור (כדלעיל סי' תמו סכ"ב).

ל ראה כף החיים ס"ק ב.

לא דרכי משה ס"ק א. בשם מהר"י ברנא. וזמ"א ס"ג.

לב דרכי משה שם.

לג דרכי משה וזמ"א שם (וראה מ"א ס"ק ה. ומזהית השקל, ואל"ה רבה סוף ס"ק ד. שהוא ע"י הזיעה והרחץ).

הלכות פסח תסח"טו

שכג

ומכל מקום בדיעבד אין לאסור העופות¹² ואפילו אם מצא הרכה גרגרים המחומוצים בשבלים הנותרים לאחר ההכובד אין מחויקין איסור מספק¹³ לומר שגם בשבלים שהרכב בהם היה בהם גרגרים מחומוצים אלא תולין לומר שכל הגרגרים נפלו מהם בשעת הדישה (אבל אם ידוע לנו שהיה גרגיר מחומוץ בשבלים שהבהב בהם יש לאסור העופות¹⁴ באכילה¹⁵ שהמין בפסח במשהו) וכן אם נמצא שכולת רקנית כתבשיל נימוח אין חוששין שמא היה דגן מחומוץ בשכולת ונפל לתוך התבשיל ונימוח שם¹⁶:

תסו אם הרוק ומי תגלים ודומיו מהמיצין וכו' מ"ו סעיפים:

א כבר נתבאר בסיומן תס"ב¹⁷ שאין מביא את הדגן או את הקמח לירי חומוץ אלא מים או תולדות מים¹⁸ ואלו הן תולדות המים היוצא מן העין מן האוון מן החוטם מן הפה¹⁹ בין של אדם בין של בהמה חיה ועוף²⁰ ומי תגלים²¹ של אדם²² בין קטנים בין גדולים²³ והיינו משקין היוצאין מפי הטבעת²⁴.

אבל הצואה²⁵ בין של אדם בין של בהמה חיה ועוף²⁶ ומי תגלים של בהמה חיה ועוף²⁷ וזיעת אדם²⁸ (אבל של בהמה נתבאר בסיומן תנ"ג²⁹) והתלביד³⁰ והשומן³¹ והתקל³² ומי המרה³³ דינם כמו פירות שאין מהמיצין.

אלא אם כן נתערב בהם מים כל שהוא ואז הן ממהרין להחמיץ יותר ממים בלבד³⁴ לפיכך אם נפלו לתוך הקטיפה שנילושה במים צריך לאפותה מיד כמו שנתבאר בסיומן תס"ב³⁵ אבל אם נפלו על הקמח ונתלחלה הקמח מזה ואחר כך נתגנב מותר ללוש אותה במים ואין צריך לאפותה מיד (אחר גמר הלישה) דכיון שכבר נתגנבו ונבלעו בתוך הקמח קודם שכאו עליו מים שוב אין בהם כח למרר החומוץ כשיכואו עליו מים³⁶:

ב הטל דינו במים³⁷.

והדמ דינו כמי פירות³⁸ ואם נפל לתוכו דגן ולא שהה בתוכו מעת לעת³⁹ אף על פי

לד' מ"ו ס"ק ג. מ"א ס"ק ה. ח"י ס"ק ו.

לה מ"א שם. וראה גם לעיל ס' הכבס ס"ח וש"נ.

לו מ"א ח"י שם.

לז ולא נתבאר (ראה אלה רבה שם שמתיר לגמרי).

לח ח"י ס' תדן סוף ס"ק א.

סיומן תסו

א ס"א"ב.

ב כ"י סוף הסיומן בשם אדמו"ר חיים (ראה הל' חמץ ומצה ס' ח).

ג משנה פ"ו דתמשי"ן מ"ה (לענין הכשר מומאה).

ד אריות חיים שם בשם הר"א"ה (לענין חמץ). שול"ע

ס"ה.

ד משמעות הרב"ם שם. ח"י סוף ס"ק יד (לענין מי הפה). ובתלפמן סמ"י (רוק העכברים).

ה משה שם. רמב"ם ואיריות חיים שם.

ו תוספתא מבשרין פ"ג ה"ח. רמב"ם הל' מומאה אוכלין

פ"י ה"ב (לענין הכשר מומאה).

ז משנה שם. רמב"ם שם.

ח ח"י. פירוש ה"ש ורמ"א שם. ועי' בתוס' יום טוב

שם ד"א ח"י ס"ק ד.

ט משנה שם מ"ו (והדאי).

י רוקח ס' רגז. מ"א ס"ק י.

יא רמב"ם שם (לענין הכשר). מוד"כי רגז תקס"ט. בשם מהר"ם (עכברים). ח"י שם. וראה מנחת פחים שו"י

מנחה ס' תסו.

יב משנה מבשרין פ"ב מ"א (לענין הכשר מומאה).

יג רמ"א פ"ב ס' כב. מור ורמ"א ס"ה. ובתלפמן ס' תסו ס"ה. ולענין זיעת בתים ראה לקמן ס"ו.

יד סוף כו.

יד רמ"א שם. בדלעיל ס' תסב ס"ב וש"נ.

טו כדלעיל ס' תסב סמ"ו וש"נ.

טז שירי נכסת הגרולה הגדול' אית ז. ח"י ס"ק מז.

יז מ"א שם. ח"י שם.

יח חידושי הגהות מהר"ח ס"ק א. נחלת צבי סוף

הסיומן. ח"י ס"ק ו.

יט סוף ג.

כ פ"ה ס' תסב סוף ס"ה. משמעותות שליח ורמב"א ס' תסו.

תפח. וראה הערות לשו"ע אר"ח.

כא ירושלמי פ"ג סוף ה"א. שול"ע ס"ה.

כב משנה שם מבשרין פ"ו מ"ו (לענין הכשר מומאה).

כג רבנו ירוחם תניח ה ח"ה (כו, ג). רמ"א ס"ה.

כד שאז לא נאסרה משעם רמ, כדלפניו ס' תסו סכ"ט

(שרק באיסור חמץ במשהו יש תמחי"ן בצונן). וראה

כעין זה במ"א ס' תסב ס"ק ו (לענין חמה שנפלה

לי"ש).